

γάτης», και με τὸ φυσικὸ μεταχέρισμα τῆς γλώσσας αὐτῆς ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐργάτες, ὅπου κι ἂν ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ τους. Ἀλλὰ ἀκόμα και με τὴν ὑπόθεση πὼς ἡ δημοτικὴ γλώσσα θάβρισκε ἀντίσταση στὴν πρόληψη τῶν ἐργατῶν και τοῦ λαοῦ γενικά, ὅσο σκοπὸς τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι νὰ φωτίση τὰ πνεύματα, ὁ σοσιαλιστὴς δὲν ἔχει νὰ διαστάξη μπροστὰ στὴν πρόληψη, μὰ ἔργο του εἶναι νὰ πασίσση νὰ τὴ σπάση και νὰ τὴ σκορπίση. Ἡ ἴδια ἡ ἰδέα τοῦ σοσιαλισμοῦ δὲ βρίσκει λιγότερη ἀντίσταση στὴν ψυχολογία τοῦ ἐργάτη, τὴ νοθεμένη ἀπ' τὴν ἀστικὴ ἰδεολογία. Τὴν ἰδεολογία αὐτὴ νὰ ρίξη ἔχει τὸ σκοπὸ ἡ σοσιαλιστικὴ προπαγάντα κ' ἕνα μέρος ἀπ' αὐτὴ εἶναι κ' ἡ πρόληψη τῆς καθαρῆουσας. Ὅταν τὸ σοσιαλισμὸ τὸν ἐνοούμε σὺν κοινωνικὸ ἀγῶνα, πού βοηθαεὶ τὴν οικονομικὴ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας κι ὄχι σὺν πόθο εὐλαβὴ διόρθωσης τῆς κοινωνίας ἀπάνω σὲ ὑποκειμενικὰ σχέδια, ὅταν κατεβαίνομε νὰ πολεμήσομε τὸν ἀγῶνα αὐτὸν σὲ ἔδαφος θετικὸ, πραγματικὸ, χρωστάμε νὰ πάρομε και τὰ ὅπλα μας ἀπ' τὴν πραγματικότητα κι ἀπ' τὴς ἀνάγκες τῆς κι ὄχι ἀπ' τοὺς ἀντικειμένους μας πόθους, ὅπως ἕνας τέτιος ἴσως νάσαι και σὲ μερικὸς σοσιαλιστὴς ἡ ἐπικράτηση τῆς καθαρῆουσας. Ἀναθερμένοι μ' αὐτὴ, ὅπως εἶναι, δὲ μπόρεσαν νὰ σπάσουν τὴν πρόληψή της. Ἡ συνθήκη τοῦ παραδομένου νικάει μέσα τους και τοὺς ὀδηγὰει τὴ φαντασία νὰ πλῶνῃ τὸ σκιᾶτρο τῆς δημοτικῆς και στὴ ψυχὴ τοῦ ἐργάτη, πού κατεβαίνομε νὰ φωτίσομεν ὁ τρόμος, πού ἔχουν μὴν τυχόν σκοντάψουν στὴν ἀστικὴ πρόληψη, τοὺς ἐμποδίζει νὰ παλαχτοῦν κ' οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὴν πρόληψη. Μὰ ὅποιος κατεβαίνει στὸν κοινωνικὸ ἀγῶνα, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ σπάση πρῶτα τὴς δικῆς του πρόληψης, ὅταν μάλιστα αὐτὸς ὁ ἀγῶνας εἶναι ἀδύνατος νὰ γίνῃ δίχως τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ μιὰ μεγάλη τέτια, ὅπως εἶναι κ' ἡ ἰδέα, πὼς μπορεὶ ἡ καθαρῆουσα νὰ ἐπικρατήσῃ ὡς ζωντανὴ γλώσσα.

Κ' ἔτσι ἔχομε ἀπ' τὸνα μέρος δημοτικιστῆς νὰ θέλομε νὰ ἐπιβάνομε τὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ στὴν κυρίαρχη τάξη, ἀπ' τὰλλο σοσιαλιστῆς νὰ γυρέσομε νὰ μορφώσομε, νὰ φωτίσομε και νὰ κινήσομε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ με μιὰ γλώσσα πού τούτα δὲν τὴν νιόθουν. Οὐτοπιστικὲς ταχτικῆς πού ἔχουν κ' οἱ δὺο τὴν ἀφορμὴ τους στὴ σφαλερὴ ἐκτίμηση τῆς πραγματικότητας, στὸ μὴ κατανόημα πὼς σοσιαλιστικὴ και δημοτικιστικὴ ἰδέα εἶναι σφιχτὰ ἐνω-

μένες ἀπ' τὴ φύση τους. Κ' οἱ δὺο πηγαζομε ἀπὸ ἀνάγκες τοῦ λαοῦ και τείνομε στὸ ὕλικὸ και ἠθικὸ ἀνύψωμά του. Ὁ λαὸς εἶναι ἀδύνατος νὰ μορφωθῇ δίχως τὸργανο μιὰς γλώσσας πού πηγαζει ἀπ' τὴν ψυχὴ του κι ἀπὸ τὴς ἀνάγκες του, ἡ λαϊκὴ γλώσσα εἶναι ἀδύνατος νὰ ἀνυψωθῇ σ' ἐπίσημο ὄργανο δίχως πραγματικὴ λαϊκὴ κυριαρχία. Ὅσοι ἀπ' τοὺς δημοτικιστῆς ἔχουν λόγο νὰντιπαθῶν τὴν τελευταία εἶναι φυσικὸ κ' ἐπόμενο νὰ τραβηχτοῦν ἀπ' τὸν ἀγῶνα. Οἱ σοσιαλιστῆς ὅμως, πού μόνη τους προσπάθεια και τέλος εἶναι τὸ ἀνύψωμα τοῦ λαοῦ κ' ἡ ἀνγκυρίωση τῶν δικαιωμάτων του, εἶναι ὑποχρεωμένοι ἀπ' τὴν ἀνάγκη τῶν πραγμάτων νὰγκαλιᾶσομε τὴ λαϊκὴ γλώσσα. Ἀλλιῶς ὁ ἀγῶνας τους εἶναι μισὸς και σχεδὸν μάταιος. Ὁ ἐλληνικὸς σοσιαλισμὸς θὰ τριγυρνᾷ στὴν οὐτοπία ὅσο δὲ γίνεται ἔδαφικὸς και θετικὸς κοινωνικὸς ἀγῶνας. Σὺν τέτιος χρειάζεται ἀναγκαστικὰ μιὰ γλώσσα ζωντανὴ γιὰ ὄργανο φωτισμοῦ τοῦ ἐργάτη και τέτια γλώσσα εἶναι μόνη ἡ λαϊκὴ, ἡ δημοτικὴ, ὅπως τὴ λέμε. Τὰ κλονίσματα κ' οἱ δισταγματὸι τῶν ἀθηναίων σοσιαλιστῶν εἶναι φυσικὰ οἱ κλίσεις τους στὴν καθαρῆουσα κ' οἱ φόβοι τους ἀπ' τὴν τάχα πρόληψη τοῦ λαοῦ γιὰ τὴ δημοτικὴ εἶναι ἀπομεινάκια ἀστικῆς ψυχολογίας πού ποιοὺς λιγότερο ποιοὺς περισσότερο μας εἶναι ἀδύνατος νὰ τὰ νικήσομε μεμιάς. Ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων θὰ μας φέρῃ στὸ σωστὸ τὸ δρόμο.

Ἡ ἐπιμονὴ τῶν σοσιαλιστῶν στὴν καθαρῆουσα ψυχραίνει βέβαια τοὺς δημοτικιστῆς ἐκείνοους, πού βρεθήσαν πρόθυμοι πρῶτα με τὸ κάλεσμα τοῦ συγγραφέα τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» κ' ἔπειτα με τὸ ζέσημα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος νὰ βοηθήσομε τὸν κοινωνικὸ ἀγῶνα. Ὅμως τὸ ψυχραμα και τὸ τραβηγμα στὴν ἀκρὴ ἀπ' τὸν ἀγῶνα δὲν εἶναι ἐκεῖνο πού ἐπιβάνεται σὲ ἀνθρώπους με ζωντανὰ ψυχόρημα. Τὰ πράματα φωνάζουν κι ἀπειτοῦν κάτι ἄλλο. Ἐκείνοι οἱ δημοτικιστῆς, πού ἀπ' τὸ κοινωνικὸ τους αἶσθημα σέρονται πρὸς τὴν ἐργατικὴ και τὴς κατώτερες κοινωνικῆς τάξες γενικά, ἀφείλομε νὰφίσομε τὴν ἐπιδοθητικὴ μόνη στάση πού πήραν ὡς τὴν ὥρα ἀντίμερο στὸ κίνημα και νὰ κατεβῶν πρῶτοι αὐτοὶ στὴς τάξες τῶν ἐπαναστατῶν και νὰνκλιθῶν τὴν ὀδηγία τοῦ ἀγῶνα. Μὰ τούτο βέβαια δὲ μπορεὶ νὰ γένη μόνη με ποιήματα και δράματα, με χειρετίσματα ρητορικὰ ἢ συμβολικὰ τοῦ ἐργάτη. Χρειάζεται κάποιον πλησίασμα σ' αὐτὸν πρὸς ἄμεσο, γνωριμιὰ στενότερη μαζί του, μελέτημα

τῆς θέσης του, τῶν ἀναγκῶν του, πνευματικῶν και ὕλικῶν, και μαζί μ' αὐτὰ ἕνα ἐνδιαφέρον μεγαλύτερο και γνώση πρὸς βεβία τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων πού σχετίζονται με τὸ λαϊκὸ ἀγῶνα. Αὐτὸ εἶναι πού ζήτησε ἀπὸ μας τοὺς δημοτικιστῆς ὁ συγγραφέας τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος», ἀναγνωρίζοντάς μας ὡς τὸ γερότερο και πρὸς προοδόμενον παράγοντα γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀναμόρφωση τοῦ ἔθνους μας και μ' αὐτὸ θὰ πληρωθῇ ἡ ἀποστολὴ και θὰ ἐκτιμηθῇ κ' ἡ πολιτιστικὴ ἀξία τῆς δημοτικιστικῆς ἰδέας, ἂν τόντις εἶναι τέτια.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΤΡΟΦΕΣ

(Jean Moréas)

Ποτὲ μὴν πῆς : εἶναι ἡ ζωὴ χαρὰ και γιορτασμός,
Ἔτσι μιλάει μὴν ἄσοφῃ ψυχῇ και τιποτένια.
Μ' ἀκόμα πιότερο μὴν πῆς : ἀτέλειωτος καημός,
Γιατὶ θενάσαι ὁ ἀπολμος πού δὲ βαστᾷ τὴν ἔνοιαν.

Γέλα καθὼς τὴν ἄνοιξη παλεύομε τὰ κιαριὰ
Κι σὺν τᾶγέρη στέναξε και σὺν τὴ κῆμα μοῖρου,
Κάθε χαρὰ δοκίμασε και κάθε σφοδρὰ
Κ' ὄστερα πῆς : εἶναι πολὺ κ' ἴσκιος ἐπὸς

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΛΑΕΚΟΥ ΦΩΤΙΑΔΗ

ἌΝΟΙΧΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Ἀπὸ τὸν Πρόλογο τοῦ κ. Ζητουσιᾶτη μαθαίνομε πὼς ἀργὰ ἀρχισε νὰ στυχοῦργεὶ ὁ κ. Φωτιάδης. Ἔτσι ἀρχισαν πολλοὶ, κι ἀπὸ τοὺς δικούς μας ξέρω τὸ Ζαλοκώττα και τὴν Ἀφεντούλη. Τὰ γνωστότερα τῆς ἱστορίας παραδείγματα εἶναι τοῦ Δάντε και τοῦ Λαφονταίνου. Ὁ πρῶτος τὸ λέει κιόλας

In mezzo nel cammin della mia vita

πού τὸ μιμήθηκε ὁ Ζαλοκώττα:

Τοῦ βίον καίτοι υπερβᾷς τὴν μέσην ἡλικίαν

Μὰ ἂν και πρόβαλε ἀργὰ στὸ κοινὸ, ὁ Φωτιάδης εἶταν πάντα ποιητῆς. Ὅποιος ἔχει τὴν καλὴ τύχη νὰν τὸν γνωρίσει, βλέπει ἀμέσως τὴν καλὴ του και καλλιτεχνικὴ καρδιά, γιομάτη ἐνθουσιασμὸ πρὸς ὅ,τι καλὸ, τίμιο, γενναῖο, μεγάλο, ἀληθινὸ.

ἀκόμα κ' ἐκεῖνος ὁ κοντακινὸς και κοντολακίμης, με τὸ μακρὸ παλτὸ στὴς πλάτες του κι ἄς σκᾶν ὄξω γαῖδαρος με τὸ μαγιᾶτικο ἤλιος. Ἡ γραβᾶτα του εἶναι βρώμικη και ξεφτισμένη και τὸ καπέλο, πού μιὰ φορὰ ἦσαν σταχτί, τὸ φορεὶ κατκακῶνα ἀνάποδα, μὰ σ' ὄλ' αὐτὰ τὸν συμμορῶνει ἡ Κούλα στὸ φτερό, φτάνει νὰ τὸν λάβῃ μοναχὰ στὰ χέρια της. Ἐκείνα πού δὲν πκίρνομεν συμμόρφωση εἶναι τὰ μάτια του πού ἀλλοθροίζομεν και τὰ κνιαῖα του πού δὲν εἶναι ὀλόθια, ὅπως ἕλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ κι αὐτὰ εἶναι ψευτοδουλιῆς γιὰ τέτιες ὄρες, πού ὁ καθρέφτης τοῦ ἐφῆδρου ἀρχισε νὰ δείχνη και στὴν Κούλια ὅ,τι τρώμαξε ἄλλοτες και τὴ Μαριώ. Ρίχνη τὸ μάτι στὴ Μαριώ, στὴ Φρόσω και τρωμάζει κι αὐτὴ, βλέπει τὴν κοιμισμένη κούλια νὰ φοβερίζη νὰ σωριαστῇ ἀποπάνω τῆς καθὲ στιγμῆ, σὲ καθὲ δυνατὴ πνοὴ τᾶγέρα κ' ἡ ψυχὴ τῆς τρέμει. Ἡ μὴ ναχὴ τῆς σκέψη εἶναι πὼς νὰ γλυτώση ἀπὸ κεί μέσα, πὼς νὰ βρεθῇ μακριὰ πρὶν ἔρθ' ἡ ὥρα αὐτῆ. Βιάζει ὁ καιρός, δὲν εἶναι νὰ χάνη ὅστε στιγμῆ.

Κι ὁ δάσκαλος με τὸ μακρὸ παλτὸ ζουρλάθηκε. Μόλις σκολάση τὰ παιδιὰ και νταος, ἴσα στὸ βελούχι. Δὲν ξεκολλάει τὰ μάτια ἀπὸ τὴν κούλια. Ἡ Κούλια θρονιάστηκε και πάλι στὸ μπαλκόνι της.

Ἦστερ' ἀπὸ δὺο και πλέον χρόνων πάψη, ἐπαναλάβηκε μ' ὀρμὴ καινούρια τὴν παλιὰ ζωὴ της. Ἡ ἄνοιξη πού χύνονταν στὴν ἀκροποταμιὰ με τάνθη, με τοὺς ἴσκιους και τὸν κούκο, σὰ νάβγαινε ὄλη, σὰ νὰ χύνονταν ἀπ' τὴν καρδιά τῆς Κούλας. Τὴν θιασε αὐτὴ τὴν καρδιά ξανακνωμένη μες τὰ στὴ ἔνια της. Στιγμῆς, σὰ νάνοιγαν τὰ μάτια της, ἔβλεπε πὼς ἡ ἀντηλιά πού φέγγει μέσα κεί μοιάζει περισσότερο μ' ἡλιόγευμα, εἶναι πιότερο ὄψιμο γέλασμα χυνοπωριάτικο παρὰ ἀπριλιάτικη λαμπράδα, ὡστόσο δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστεῦν στὰ σωστά, τῆς ἀρεξε νὰ πλέη γλυκὰ στὴ χίμαιρά της και πᾶσχιζε νὰ κρατήσῃ ὅσο μπορεὶ περισσότερο τὴν ἀνοιξιάτικη ληχτᾶρα με τὰ τριαντάφυλλα στὸν κήπο της, με τὰ γαρύφαλα και τὰ ζαμπάνια στὸ μπαλκόνι της. Ἐδνε μ' αὐτὰ καθὲ πρωὶ ἕνα ὀλόθροσο μουκίτο και τότελνε στὸν Τυλιγάδα με τὴν Παναγιούλα. Κ' ἔπειτα τὸ καμάρωμε πού τόβλεπε νὰ ξεχωρίζη μέσα στὰλλὰ μυρωδικὰ, πού στόλιζαν τὰ τραπέζια τοῦ βελουχιῦ. Περιμενε τὸ δάσκαλο.

Κι ὁ δάσκαλος δὲ χόρταινε νὰ τὸ μυρίζη. Κ' ἡ Κούλια ἀπ' τὸ παραθυρο δὲ μποροῦσε νὰ μὴ λάβῃ μέρος κι αὐτὴ στὰ γέλια, πού ἔβαζαν οἱ συνάδερφοὶ του γύρω του. Ἡ μύτη τοῦ δασκάλου βέρονταν κί-

τρινη ἀπ' τὰ ζαμπάνια. Μὰ ἡ καρδιά του ἦταν ἀνεξίκακη, σὺν ὄλων τῶν δισκάλων. Τὰ γέλια δὲν τὸν πειραζαν ὅστε τὰ πρόσεχε. Πρόσεχε μοναχὰ τὴν ὄρα πού νὰ μὴν κοιτᾷ κανένας, γιὰ νὰ βγάλῃ ἕνα γαρύφαλο ἢ ἕνα ρόδο ἀπ' τὸ μουκίτο και νὰ τὸ βάλῃ στὴν κουμπότροπὰ του. «Ψυχὴ μου νέος!» δὲ βρασιούνταν νὰ μὴ στοχαστῇ πολλῆς φορῆς ἡ Κούλια και νὰ μελαγχολήσῃ μιὰ στιγμῆ μπροστὰ στὰστεῖο θέαμα. Μὰ πάλι, ὅταν ἐκεῖνος, φυλάγοντας τὴ στιγμῆ ξανά πού δὲν τὸν ἔβλεπε κανένας, ἔφερνε πεταχτὰ τὸ λούλουδο στὰ χεῖλη του, οἰχνονας σύνορα κλεφτὴ ματιὰ στὴν κούλια, ἡ θλίψη στὴν καρδιά τῆς Κούλας σκορπίζονταν, καθὲ ἄλλο αἶσθημα εἶθνε μπροστὰ στὴ συγκίνηση ἀπὸ τὴ θερμὴ ἀφοσίωση τᾶγχαπημένου.

Ἔτσι πέρασε ἡ ἄνοιξη, στὰ παράθυρα τῆς κούλιας και στὸ βελούχι ἀντίμερο της. Ἀχνη και ξέθωρη μπροστὰ στὴν παλιὰ δόξα μιὰ φορὰ, μὰ ὡς τόσο ἀπ' τὸλόττελα καλὴς κι αὐτέρας, ἔλεγε ὁ Φωτιάδης Τυλιγάδας τσεπάνοντας τὴς δεκάδες τῶν δισκάλων, ἀπ' τὸλόττελα καλὸς κι ὁ δάσκαλος, στοχάζονταν ἀπ' τὸ μπαλκόνι της κ' ἡ Κούλια. Μοναχὰ με τὴν τρόπο θὰ δοθῇ τὸ τέλος, νὰ φύγη, νὰ γλυτώση ἀπὸ τὴν κούλια τᾶκροπόταμου. Τὴ γί-

Τῆ σκηνογραφία τοῦ ὁ Φωτιάδης τὴν παίρνει ἀπὸ χωριὰ κι' ἐξοχάς. Ἀπὸ συνήθως νομιζέται δαίγμα ποιητικῆς ψυχῆς. Ποῦ παίρνεις τίς σκηνές σου δὲ σημαίνει τίποτα· ὅ,τι σημαίνει εἶναι ἀν' ἐξή- σεις ἐκεῖ, ἀν' εἶδες μὲ τὰ μάτια σου τὰ περιστατικὰ πού ζουγραφίζεις. Ἀπὸ ξεχωρίζει τὸν ἀληθινὸ καλλιτέχνη ἀπὸ τὸ σχολαστικὸ. Μπορεῖς νὰ γρά- φεις κλασικὰ ἢ ρομαντικὰ ἢ λαϊκὰ ἢ σοφὰ, ἀμα ζουγραφίζεις ὅ,τι δὲν ἐξήσεις καὶ δὲν εἶδες, εἶσαι δάσκαλος σχολαστικὸς καὶ τίποτε ἄλλο· ἢ μπορεῖς νὰ ζουγραφίζεις ἀνθρώπους μὲ φράκα, χειροφιλή- ματα βασιλικὰ, ὅ,τι πεζότερο θαρρεῖ ὁ κόσμος, ἀν τὰ ξέρις, καὶ μπαίνει μέσα στὰ ψυχολογικὰ τους καὶ τὸ κοντύλι σου ἔχει τὴν τέχνη νὰν τοὺς δώσει τὰ σωστά τους χρώματα, εἶσαι ποιητής.

Γιὰ τοῦτο εἶναι τέχνη ἀληθινὴ τὰ Μυστικὰ τοῦ Φωτιάδη. Περιγράφουν ὅ,τι εἶδε καὶ μάλιστα ὅ,τι ἐξῆσε ὁ ἴδιος. Ἐκεῖ στὰ μετόχια του μέσα στὴν Ἀνατολή δὲν εἶδε μοναχὰ τοὺς γεωργούς του, πέρα εἶμαι βέβαιος πὼς πῆρε καὶ τὸ τσαπί του κι' ἔ- σκαψε, τὴ βουκέντρα καὶ κέντησε, τὴ λιχνίστρα (ἀν τὸ λέν' εἶσαι τὸ σῦνεργο) καὶ λίχνισε. Μπήκε μέσα σὲ κλύβι καὶ κοιμήθηκε, εἶδε τοὺς ἀπλωμένους ἥσκιους τῆς λέμφας μὲ τὸ λιθοσλίεμα, εἶδε τὴ βρύση τῆ ζω-τανὴ μὲ τὸ μελίσι καὶ μὲ τίς κοπέ- λες (μελίσι πὶὸ σπαρταριστὸ ἀκόμα) καὶ τὴ στερε- μένη βρύση μὲ τὸν πιστό της κισσό, τὸ στερνό της φίλο. Ἄν καὶ πολὺ διαφορετικὸς ὡς πρὸς τὸ ὄφος, ἔμωσ ὡς πρὸς τοῦτο, ὡς πρὸς τὴν ἀληθινὴν πείρα, ὁ Φωτιάδης μιᾶζει πολὺ τοῦ Κρουστάλη, τοῦ ζου- γράφου τῆς στάνης.

Εἶπαμε παραπάνου πὼς κατὰ τὸν κ. Ζητου- νιάτη ὁ Φωτιάδης ἄρχισε ἀργὰ νὰ γράφει. Σὺν ἐκ- ναδιαβάζω τοὺς στίχους του, μᾶλλον πιστέω πὼς ἔγραψε καὶ νωρίς. Γιατί μοῦ φκίνονται διὸ εἰδῶν τὰ Μυστικὰ του. Μερικὰ μ' ἔδλη τους τὴν φιλοδο- λιά (*) δείχνουν ἀκόμα δισταχτικὸ κι' ἀβέβαιο τὸ χέρι, μερικὰ τὸ δείχνουν γυμνασμένον καὶ πού ξέρει μὲ μονοκοντυλιές νὰ σοῦ πλάθει κόσμον. Ὡς τόσο ἐγὼ δὲν κρίνω ποτέ μου τὸν καλλιτέχνη ἀπὸ τὰ μέτριά του· τὸν κρίνω πάντα ἀπὸ τὰ καλὰ του. Ἡ Σαπφὼ γιὰ μὲν Σαπφὼ θὰ μείνει ἀφοῦ ἔγραψε τὸ

Δέδουκε μὲν ἂ Σελάννα
Καὶ Πηληϊάδες, μέσαι δὲ
Νύκτες, πορὰ δ' ἔρχεται ὄρα,
Ἐγὼ δὲ μόνον κατεύδω.

(*) Ἠβρ. σελ. 4 ἀκ' ὁ νοῦς μου ἄθελα τρέχει.

Ἄν ἄβριο ἀπὸ τὰ σκοπίδια τοῦ Μιστριῦ βγά- λουν ὀλόκληρους τόμους τῆς Σαπφῆς μὲ στίχους σὺν τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥόδιου, γιὰ μὲν ἢ κλλιτέ- χνισσα πού ἔγραψε

Δέδουκε μὲν ἂ Σελάννα

θὰ εἶναι πάντα ὁ τελειότερος λυρικός ποιητὴς πού γέννησε ὁ κόσμος.

Μερικοὶ στίχοι τῶν Ἀνοιχτῶν Μυστικῶν, ἀν τὸ ἔθνος μὲς ἀγαπᾷ τὴν ποίηση στὴ γλώσσα του— ἀπὸ εἶναι ἀκόμα ζήτημα— ἔπρεπε νὰ μείνουν κλασ- σικοί. Τί παραστατικώτερο ἀπὸ τῆς καλύβας τὴν πευριγραφὴ πού

Ἐχει καὶ δυὸ ἀξέτιμητα δυὸ κάδρα ἀληθινὰ,
Τὰ δυὸ του τὰ παράθυρα πού βλέπουν τὰ βουνά.

Σ' ἄλλους στίχους ἔκοψε, νομίζεις, τῆς βρύσης τὸ μουρμουρητὸ μέσα στὴ σιγαλιά

Δὲς καὶ ψυχὴ καμιά δὲν ἔχει
Τὸ ρημωμένον τὸ χωριό,
Καὶ μόνον ἢ βρύση σιγοτρέχει
Μέσα στὸ δρόμον τὸ μικρό.

Ἄ θέλετε καὶ χωρατὰ, βρίττε ἕνα χωρατὸ κα- λόκαρδο καὶ χαμῶγελο πρώτης σειράς

Μὰ σὺ, γενάτε, πού χτυπᾷς
Καὶ δὲν ἀκούς ὠστόσο,
Ὅταν θαμπώσουν τὰ βουνά
Στὸ λόγον θὰ σὲ δώσω.

Θέλετε καὶ μῖσος, νὰ πῶς τὸ δηλώνεις μὲ στίχο- πού θὰ σοῦ τὸν ζούλεβε κι' ὁ Ὀράτιος, τὸ στίχο- πρὸς τὴ Κατσάντρα, τὸ βεπὸι πού ἀδικοπνίγηκε μέσα στὸ λιμάνι τῆς Σιυρίας

Τίς φλόγες πού σὲ δούλεψαν ὁ Χάρος τίς φυσούσε.

Οἱ συγκιητικότεροι ἔμωσ καὶ ποιητικότεροι τοῦ Φωτιάδη στίχοι εἶναι ἐκεῖ πού λέει τῆς ἀγάπης του (τὴν ξέρω τὴν ἀγάπη του, τῆς ἀξίζουσε χιλίες ἀγά- πες), Ἐλα νὰ πάμε καὶ

Ν' ἀκούσουμε στὴ ρηματιὰ τὸ τρίξιμον τοῦ μύλου
Καὶ τ' ἀξίμιον τὸ χτύπημα καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γούλου,
Καὶ μὲ τὸ ἠλιοβασιλεμα στὸ δρόμον μας νὰ δοῦμε
Μαζὶ μαζὶ τοὺς ἥσκιους μας τὴν ὄρα πού γυροῦμε.

Ἀπὸ κκειὲς ποῖν δὲν κἀτόθωσε νὰν τὸ πεῖ
Παιδιά, ἢ Σμύονη ἔχει ἔχει. Ἐ/εἰ τὸ Φω-
τιάδη, τὸ Σεφριάδη, τὸν Ἐμμανουηλίδη, τὸν Ἀνα-
στασιᾶδη (*) τὸ Βασιλακᾶκη. Ἐ/χει κι' ἄλλους.

(*) Τὸ μόνο τους κακὸ εἶναι ἀπὴ ἢ κατὰ τὴν σέ... ἀπὴ ἢ ἵαται νὰ μὴ γίνον ὄλοι τους γλοῦδες; Φωτογλοῦς, Σιφρογλοῦς, Μανουήλογλοῦς, Ἀναστασογλοῦς. Τώρα μὲ τὸ συνταγμα.

νεταί μέσ σ' αὐτὴ, οὔτε τὴ μέλει, οὔτε δίνει προ- σοχὴ ἢ Κούλα. Ἄ; γκρινιάζ' ἢ Μαριώ, ἔ; λούνη ἢ Φρόσω στὰ πόδια της, αὐτὴ πὼς νὰ σωθῆ μοναχά.

Κοντὰ σ' αὐτὰ ἔμωσ δὲν προσέχει κι' ἕνα ἄλλο. Μέσα στὸ ἴδιο γάρβαλο τῆς κούλας, πού ἢ Κούλα δὲ βλέπει τὴν ὄρα νὰ βρεθῆ μακριά του, μεγάλωσε καὶ μούστωσε κι' ἕν' ἄλλο πλάσμα, ταπεινὸ καὶ πε- ριφρονημένον, μὰ ἐλόδρωσε κι' ὀλόγιμο, ἢ Πανα- γιοῦλα, ἢ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας ἀπὸ τὴ λασπὸ- πολη. Τὸ μάτι της τὴν παίρνει κάποτε νὰ παρα- στέκη κι' ἐκείνη ἀπ' ἄλλο τὸ παραθυρο στὰ γέλια τῶν δακτύλων στὸ βελούχι, συχνὰ δὲν τῆς ἀρέσει αὐτό, τὴν ἐνοχλεῖ καὶ θέλει νὰ τὴ διώξῃ, μὰ ἀπ' ἄλλο μέρος θυμάται πὼς, τὴ χρειάζεται γιὰ νὰ πκ- γαίνει τὰ μπουκέτα της κι' ἄλλες κρυφὲς παραγγε- λίες στὸ Φωτούλα Τσιγᾶδα καὶ φοβάται νὰ τὴν ἀποπάρῃ, νὰ τὰ χλαχῆ καὶ μ' αὐτὴ. Τῆς φτάνει τὸ φάγωμα μὲ τὴ Μαριώ νυχτόμερα. Μὰ δὲν κοι- τάζει κούλα πὼς ἢ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας δὲν κα- τεβαίνει πιά ἀσυγύριστη στὴν πόλη, δὲν ξαφνίζεται διόλου γιὰτὶ κι' ἐκείνη χτενίζει τώρα τὰ μαλλιά τὰ πόγιμα πρὶν νὰ καθῆται μὲ τὸ πλέξιμό της στ' ἄλλο τὸ παραθυρο καὶ σὰ νὰ μὴν ἀκούῃ τὴ Μα- ριώ πού τῆς κάνει τὸν τέλο, ἀν τύχη νὰ τὴ δῇ

νὰ φορᾷ τὸ καλὸ φουστάνι της γιὰ νὰ πάη στο- φούρνον, ἢ νὰ σαρωῇ τὴν αὐλὴν παπουτωμένη.

«Μαγκούφα· σὲ ξεμυᾶλεσε καὶ σὲν τὸ βε- λούχι!»

Κ' ἢ Παναγιούλα τρώει τὸν κκατακέφαλο χωρὶς νὰ βγάλλῃ τσιμουδιά, μὰ μῆτε τὸ φουστάνι ἢ τὰ παπούτσι. Ἡ ἀρφανὴ τῆς πλύστρας τοῦ Θώμου Κρανιά σὰ νὰ μὴ γελιέται ἀπ' τ' ἀλληθώρισμα τοῦ δάσκαλου μὲ τὸ μακρὸ καλτό.

..

Μὰ ἦρθε ὁ Ἄλωνάρης, ἔκλεισε τὸ σχολεῖο κι' ὁ δάσκαλος πάει νὰ ξεκλινο-ριασθῆ στὸ χωριὸ του. Τὸ βελούχι κι' ὁ κόσμος ὀλος ρήμαξε γιὰ τὴν Κούλα. Ἡ καρδιά της τρέμει ὅσο νάρθη ὁ Αὔγου- στος νὰ κἀθῆ, νὰ σιγουρευτῆ πὼς δε μεταθέσαν τὸ δάσκαλο. Καὶ δὲν τὸν μεταθέσαν. Μὰ ὁ χυνόπαρος πού τὸν ξανάφερε δραστερὸ κι' ἠλιοκαμῆνη ἔφερε καὶ τὰ σύγνεφα καὶ τίς βροχὲς μαζὶ καὶ μὲ τὰ πρώτα βοριαδάκια τὸ βελούχι κλείστηκε. Μοναχὴ παρηγο- ριά τῆς Κούλας μὲνει τὸ πέρασμα τ' ἀγαπημένου της στὸ δρόμον. Μὰ πότες φορὲς τὴ μέρα μπορεῖ νὰ περ- νᾷ ὁ μαῦρος δάσκαλος; Καὶ μήπως κούλα τὸ πέ-

(Ἐχει καὶ μιὰ μαγκούλα, ἢ τὴ μάγισσα!) Μιὰ μέρα ἔσωσέ μᾶς βγαῖ ἀρχηγίνα. Ἄμποτες!

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΠΡΩΤΗΜΑ

Ἀγγέλοι μοῦπανε κρυφά, στὴ γῆ ταξιδεμένοι·
—Ὡ κόρη, κἀπιο ἀτέλειωτο τραγοῦδι τραγουδάμε
Γιὰ τὴν Ἀγάπη τὴν καλὴ, τὴν οὐρανοκλεμμένη,
Ἐλα τραγοῦθσε μαζί, κ' εἶπα κ' ἐγὼ· Φοβάμαι...

Καὶ μοῦπαν κάποια λοῦλουδα:—Σὲ λαγκαδιὲς καὶ σ' ὄρη
Τὴ χάρη μας τὴ τροπαλή, τὸ μῦθον μας σκορπάμε
Γιὰ τὴν Ἀγάπη μοναχά· ἔλα μαζί μας, κόρη,
Τὴν ὁμορφιά μας νὰ χαρῆς κ' εἶπα κ' ἐγὼ—Φοβάμαι...

—Πότε θὲ νάρθῃς; μοῦπανε τ' ἀστέρια 'πὸ τὰ εὐράνια,
Κεῖνη μᾶς κάνει ἀρμονικὰ κ' αἰῶνια νὰ γυρνᾷμε
Στὸ γαλαξίον τάπειρο, ἢ ἀγάπη μας ἢ σπᾶνια,
Ποῦναι ἀρμονία, κῆμα, φῶς... κ' εἶπα κ' ἐγὼ—Φοβάμαι...

Γενεή.

ΜΕΛΙΠΠ

ΑΠΟ ΤΟΝ ἈΛΗΤΗ, ΣΚΙΤΣΑ
Η ΤΡΕΛΛΗ

Εἶταν οἱ μέρες τοῦ τραγητοῦ στὴ μεσημβρινὴ Γαλλία. Ἡ ἐξοχὴ μὲς μακριὰ ἀπὸ τὰ χωριὰ—στὴ μέση ἀπὸ τρία χωριά. Ρ'ζόλοφοι πλάι μὲς καὶ κά- του ἢ Μεσόγειος. Διάφανοι οἱ λόφοι σὺν τῆς Πι- τρίδας μου, καλὴ. Γραμμὲς πού πάσκουν ἐνταντικὰ τῆς Τέχνης τὸ σκῆμα νὰ παρουν. Ὡρες τὴν ἀγωνία τους γρικᾶς πρὸς τὸν ὀρίζοντα νὰ χάνεται. Ὡρες παράκλητη νὰ κάουν πρὸς κάποιον τεχνίτη πού προσδικιέται μοναχὰ καὶ δὲν ἔρχεται, πρὸς κάποιον παραμυθένιον Φαῖδια ἀνεπνευχο.

Ἐυεργετικὸς ὁ ἥλιος σήμερα γιὰ μᾶς καὶ νὰ τὸν γλεντήσουμε θὰ πρέπει μᾶς. Ὡαῖα εἶναι τ' ἀμπέλια δεξιάξερβα καὶ πὶὸ ὠραίες ἀκόμα οἱ χω- ριάτισσες πού τραγοῦν τὰ σταφύλια. Δουσιακὰ ὀ- νετρα πετοῦνε γύρωθί μᾶς σὺν τὰ πουλιὰ. Τὰ ξα- νοίγειε τὰ δνεια ἀπὸ κλαρὶ σὲ κλαρὶ, νὰ πουρπου- λίζουν τῶν ἄγγελων; Ἀμιλητη τραβᾶ καὶ κρύψε τὴ συγκίνησή σου Καπου εἰδῶ σήμερα θεοὶ παλιοὶ κρυφὰ μᾶς εὐλογᾶνε.

Πᾶμε. Ἀκρεθλακσο θέλω σήμερα Καβούρια νὰ μαζέψουμε καὶ τὸ ἀγέρι τὸ ζωφόρο τῆς θλασσας ἐφραντικὰ νὰ μᾶς ζώση. Τὸ δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς νὰ πάρουμε κι' ἔ; μὴ μᾶς νοικῆζῃ πού θὰ μᾶς βγάλλῃ.

ασμα ἀπ' τὴν κούλα εἶν' εὐκολο γιὰ τὸν καθέναν, σὺν ἀρχίσουν οἱ βροχὲς τοῦ σαραντάμερου καὶ σὺν ἀνεγλυτσοῦν ὁ ὄχος τ' ἀκρογιαλιᾶς; Γιὰ νὰ περ- ράση κανεὶς τὴ γλῆνα τοῦ χρειάζεται κοντα γερὰ, ὅταν μάλιστα τὰ κατὰ πρέπει νὰ κοιτᾶνε σῦνωμα καὶ στὰ παραθυρα τῆς κούλας. Ἄχκητη, πού νὰ σκαίεται τὴ λῆση ποῖος τὴν εἶδε, ποῖος τὴν ἔκουσε! ἢ ἀγαναχτεῖ μὲ δικίον ἢ Κούλα μέσα της, ὅταν περνᾶνε μιὰ δυὸ μέρες κι' ὁ δάσκαλος δὲ φαί- νεται. Μὰ ὅταν τὸν ξαγναντίζει βου-τμένον ὡς τὰ μπουῖνα μὲς τίς λαστες, πιστολισμένο ἔσκαμε ἀπάνω ὡς τοὺς ὄμους τὸ μακρὸ π λτό, ὅταν ἀπὸ τὸ βού- τημα πού θαρεῖ νὰ κἀνῃ τὸ πόδι τ' ἀγαπητικοῦ στὶς λούμπες, ἀπ' τὸ σκόνταμα του στον ὄχο εἰδῶ, ἀπ' τὸ γλύστρημά του παρακίε στὴ γλῆνα ἀνκκα- λυπτει πὼς κ' ἢ ματιὰ του κοντα σταλληθώρισμα εἶναι καὶ κοντοβ-ετη, λύπη γεμίζει τὴν καρδιά της καὶ δὲν ξέρει ποῖον νὰ πρωτοκλῆψῃ, τὸ δυστυχὴ, πού ἀγωνίζεται νὰ ξεκολληθῆ ἀπὸ τὸ βούλο κάτω ἀπ' τὴν παραθύρη της, ἢ τὴ δική της μοῖρα, πού τὴν ἔριξε σ' αὐτόν;

Ἀπελιπυμένη, σωριάζεται σὲ μιὰ γωνιά καὶ κλαίει τὴν κακὴ της μοῖρα. Ἡ θυγατέρα τοῦ Θώ- μου Κρανιά, ἢ ἀδερφὴ τ' ἀξίωματικοῦ, ἢ Κούλα ἢ